

De steenuil – *Athene noctua*

Deel 3 van onze predatoren van woelmuizen en –ratten gaat over de kleinste uil die in Vlaanderen voorkomt: de steenuil.

Als de jongen groter zijn, worden ook grotere, gewervelde dieren aangevoerd zoals woelmuizen en ware muizen.

Prooivoorraad uit één steenuilennest

Steenuil

Stijn Raymaekers
pcfruit vzw

Beschrijving

Deze sympathieke uil komt verspreid over heel Vlaanderen voor, maar de soort lijkt stelselmatig achteruit te gaan. Dit wordt door onderzoekers hoofdzakelijk toegeschreven aan een toenemende versnippering van zijn leefgebied en het verdwijnen van kleine weilanden. Jonge steenuilen verplaatsen zich hooguit enkele kilometers als ze het nest verlaten en zijn dus gebonden aan de onmiddellijke perimeteer van

hun geboorteplaats. De biotoop van de steenuil bestaat uit een halfopen mozaïeklandschap met bomen(rijen), hagen, perceelsranden, korte vegetatie en braakliggende percelen in een dorpsomgeving. Hij maakt zijn nest liefst in holle bomen, zoals knotwilgen en hoogstamfruitbomen. Ook gaten in gebouwen, holttes onder dakpannen en nestkasten worden gebruikt. Je kan hem bij zonnig weer ook overdag aantreffen dicht bij zijn nest als hij zit te zonnen. Tegen de avond, wanneer het nog licht is, vangt hij zijn jacht aan. Half april begint het vrouwtje met de eileg. Gemiddeld vliegen er zo'n 2 jongen uit per nest en is er in 72% van de broedgevallen minstens één uitgevlogen jong, maar deze cijfers kunnen sterk fluctueren, vaak samenhangend met de dichtheid aan woelmuizen.

Voedsel

De steenuil heeft echter een breed voedselspectrum, afhankelijk van het aanbod, de periode van het jaar en zelfs specifieke voorkeur per individu. Wanneer de jongen nog klein zijn en tijdens warme maanden legt hij zich vooral toe op insecten (waaronder vooral nachtvlinders en hun rupsen, loopkevers en meikevers) en regenwormen. Insecten worden zowel op de grond als in de bomen gevangen. Als de jongen groter zijn, tijdens de wintermaanden en vaak ook tijdens de leg- en broedperiode worden ook grotere, gewervelde dieren aangevoerd zoals woelmuizen en ware muizen. Deze blijven getalsmatig dan nog onder het aantal ongewervelden, maar in gewicht vormen zij het hoofdaandeel, tot meer dan 60%. Woelratten kunnen tot 5% van de gewervelde prooidieren uitmaken. Het gebeurt soms dat het mannetje van de steenuil al muizen komt aanbrenge terwyl de jongen nog te klein zijn. Het vrouwtje legt ze dan op een hoop in het nest, als voorraad voor de tijd dat de jonge steenuilen ze wel kunnen opeten (zie foto 2). In jaren met weinig muizen worden vogels (voornamelijk spreeuwen, merels en zanglijsters) en amfibieën gegeten. Spitsmuizen worden weinig gegeten.

Foto's: Dijk, Ottenburghs

Aantrekken

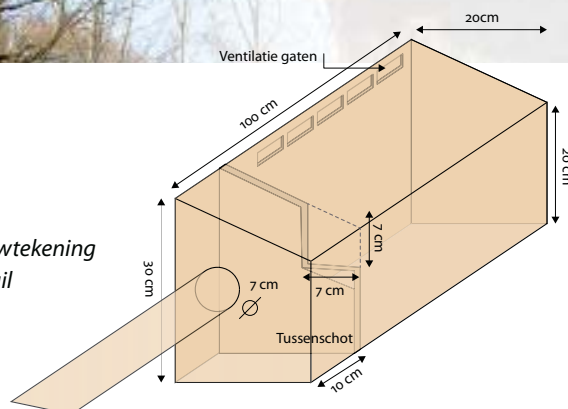
Steenuilen worden gemakkelijk aange- trokken tot nestkasten. Dankzij een actieve steenuilenwerkgroep broedt een groot deel van de steenuilen in Haspengouw tegenwoordig in aangeboden nestge- legenheden. Er bestaan verschillende modellen, maar het meest gebruikte is het kistmodel (zie foto 3). Dit is een lang- werpige kist van ongeveer een meter lang met een voorportaal. Voor wie er zelf een wil bouwen, kan aan de slag met de bouwtekening (zie figuur 1). Let er op dat er geen regenwater binnensijpelt en dat er aan de zijkant ventilatiegaten voor- zien worden. Die verluchting is belangrijk vanwege de rottende resten die zich vaak in een nest blijven opstapelen. Meestal worden er daarom in de bodem ook nog 'draineringsgaatjes' geboord. Nieuwe nestkasten worden best al voorzien van een laagje turf of houtsnippers. Een schuin afgezaagde regenpijp voor de invliegope-

ning zorgt ervoor dat de nestkast geen zelfbedieningsrestaurant voor de steen- marter wordt. Voor kasten zonder deze regenpijp, kan rondom de stam van de boom waar de kast inhangt, een rok van kippengaas worden gespannen, om het omhoogklimmen van de marter te ver- hinderen. De minimumhoogte voor de ophanging van zo'n nestkast is 2 meter en hij wordt best opgehangen met de ope- ning naar het zuid(oost)en, aangezien de steenuil warmteminnend is. Steenuilen mijden bossen en bosranden, dus de nest- kasten worden dan ook best enkele hon- derden meters uit de buurt van bossen gehangen. Jonge steenuilen vallen nu en dan uit het nest en dankzij hun scherpe klauwen kunnen ze vaak terug in de boom klimmen. Maar om predatie en onderkoe- ling te voorkomen kunnen onderaan de stam een buis of een andere vorm van beschutting gelegd worden. ■

Nestkast steenuil

Figuur 1. - Bouwtekening nestkast steenuil

Bronnen

20 jaar Steenuilonderzoek in het Dijleland. (2017). Nieuwsbrief van Steenuilenwerkgroep, 17.

Exo, P. M. (1992). *Population ecology of Little Owls Athene noctua in Central Europe: a review. In The ecology and conservation of European owls (pp. 64–75)*. Peterborough: Joint Nature Conservation Committee.

Functionele biodiversiteit en ecologische maatregelen voor een duurzame landbouw. (n.d.). pcfruit vzw. Retrieved from www.pcfruit.be/boekfunctionelebiodiversiteit

MEBS, T., & SCHERZINGER, W. (2004). *Uilen van Europa: biologie, kenmerken, populaties*. Tirion Natuur.

RICHARZ, K., & HORMANN, M. (2008). *Nisthilfen für Vögel und andere heimische Tiere*. Aula-Verlag.

STROEKEN, P., & VAN HARXEN, R. (2008). *Wat schaft de pot? 10 jaar tellen en analyseren van prooidierresten van de steenuil (in steenuilnesten)*. Athene, (13), 99–109.

VAN DEN BREMER, L., VAN HARXEN, R., & STROEKEN, P. (2009). *Terreingebruik en voedselkeus van broedende Steenuilen in de Achterhoek*.

Met financiële steun van

